

La visió d'en Peiró en el discurs de la presidenta del Parlament de Catalunya, Carme Forcadell, en l'homenatge del 24 de juliol de 2017

MARIA TERESA DIVÍ

GRUP D'HISTÒRIA DEL CASAL DE MATARÓ

L'emotiu acte d'homenatge del 75è aniversari del afusellament d'en Joan Peiró i Belis, tingué lloc, com en anys anteriors, al Cementiri de Mataró el 24 de juliol del 2017, dia i hora coincident amb el moment del seu afusellament a Paterna, davant d'on reposen les seves restes des de 1989. En aquest acte es comptà amb la presència de la seva filla Guillermina Peiró (e.p.d.), la Molt Honorable presidenta del Parlament de Catalunya, Sra. Carme Forcadell i Lluís, i l'il·lustríssim alcalde de l'ajuntament de Mataró, Dr. David Bote i Paz. Aquesta edició, fou especialment significativa, entre altres, pel discurs de la presidenta del Parlament de Catalunya. Carme Forcadell, que glosà magistral-

ment la figura del nostre conciutadà Joan Peiró, assassinat injustament per la dictadura franquista.

Discurs de la presidenta del Parlament de Catalunya, Carme Forcadell

Recuperem aquí el seu contingut, en tant que han esdevingut unes paraules pronunciades amb ple sentit històric i pel profund coneixement que va demostrar del personatge històric que era en Peiró:

Avui som aquí per retre un solemne homenatge a Joan Peiró, en el setanta-cinquè aniversari del seu afusellament.

Per a mi és un honor participar-hi, pel què va representar i pel què represen-

Autoritats, familiars i públic assistent a l'acte del 24 de juliol de 2017. (Foto Eva M. Llovet).

ta en Joan Peiró, per la seva trajectòria, pel què va ser, pel què va fer, pel seu compromís amb el país, pel seu compromís amb la defensa dels drets dels treballadors, perquè va ser un home honrat, un home just, que tota la vida va defensar la justícia i la llibertat.

Fixeu-vos! Van anar vint-i-vuit persones a declarar a favor seu! Vint-i-vuit persones, l'any quaranta-dos, una època de terror, a una època de por, anar a declarar a favor del Peiró. Cap testimoni en contra, vint-i-vuit a favor, això dóna la imatge del bé que va fer aquesta persona durant tota la seva vida.

Però evidentment la seva sentència estava dictada ja; ja estava dictada precisament per dues coses, per dos motius: el primer, perquè va ser Ministre de la República, i, el segon, perquè no va voler col·laborar amb el feixisme, perquè va dir que no volia ser un dirigent del sindicat vertical, perquè continuava fidel als seus principis revolucionaris i als seus principis de defensa dels drets dels treballadors. Perquè va ser un home d'una recta moral i d'uns principis ètics per sobre de tot. Per això, per això el van matar.

I avui, setanta-cinc anys després del seu afusellament i setanta-vuit anys després de l'acabament de la Guerra civil, l'Estat espanyol continua; continua sense demanar perdó, ni per l'afusellament del Peiró, ni per l'afusellament del president Companys. Setanta-vuit anys després de l'acabament de la Guerra Civil els crims del franquisme continuen sense ser jutjats. Aquesta és la realitat.

Per això, el Parlament de Catalunya, el passat vint-i-nou de juny va aprovar una Llei; la Llei de reparació jurídica de les víctimes del franquisme, que ha declarat nuls tots els judicis i tots els consells de guerra que es van fer per motius polítics durant el franquisme, tots.

Però malauradament; malauradament, aquesta nul·litat se circumscriu al territori, a Catalunya. I tots sabem que Joan Peiró va ser afusellat a Paterna. Però

crec que, com a demòcrates i per dignitat, hem de continuar treballant fins que absolutament totes les víctimes del franquisme, totes, hagin estat afusellades allà on ho hagin estat, o hagin estat condemnades allà on ho hagin estat, han de ser reparades jurídicament, absolutament totes.

Hem de treballar perquè a tot arreu, el què ha fet el Parlament de Catalunya es pugui fer a tots els altres Parlaments. Hem de lluitar, ho hem de fer, per ells, per els seus familiars. Però especialment ho hem de fer per dignitat, per la nostra dignitat, com a país, com a democràcia. Quina mena de democràcia és aquella que no reconeix els errors del passat i que no es conjura perquè mai més no torni a passar?

Ho hem de fer! Ho hem de fer! Perquè la democràcia no serà veritablement democràcia fins que totes aquestes víctimes, injustes, totes les víctimes, totes les persones que han estat víctimes de l'horror del franquisme, d'aquestes farses de judicis, totes aquelles persones siguin reparades, els sigui retornada; els sigui retornada la seva dignitat.

Hem de conjurar-nos. I jo us demano aquí a les entitats que sé que ho esteu treballant, sé que ho heu treballat molt a nivell de Catalunya, però potser també podríem fer, perquè no només tots els catalans que han estat afusellats, sinó totes les persones, siguin d'on siguin que han estat afusellades, que han estat víctimes del feixisme siguin reparades, la seva memòria sigui honorada, com estem honorant avui aquí en Joan Peiró.

Perquè sabem que hi ha un Estat que no compleix ni la seva llei, la seva pròpia Llei de memòria històrica, perquè hi ha cent mil persones enterrades en fosses comunes arreu, al voltant de l'Estat i ni un sol euro ha destinat el Govern espanyol, ni un sol euro per la Llei de la memòria històrica.

Aquesta és la realitat, els crims del

franquisme setanta-vuit anys després d'acabada la guerra civil encara no s'han jutjat. I jo crec que tots en som una mica responsables i, per això, us demano que juntament treballem; treballem per reparar jurídicament aquestes víctimes i, especialment, perquè el feixisme mai més!, mai més!.

Moltes gràcies a la família i moltes gràcies a les entitats per mantenir viva la història d'en Joan Peiró i de totes les persones que han donat la seva vida per la justícia i la llibertat.

Gràcies

Breu comentari d'alguns aspectes del discurs

La presidenta Carme Forcadell va fer un discurs potent, no es va limitar a només a pronunciar unes paraules de tràmit de l'acte, ja que demostrà un bon coneixement de la biografia d'en Peiró.

Destacà el compromís de Peiró en la defensa dels drets dels treballadors. En Fidel Miró en una conferència que pronuncià, ressenyada a *Punt Blau*,¹ deia:

(Peiró) lliurat en cos i ànima a la defensa de les reivindicacions obreres; servidor, sense posar límits al esforç i sacrificis que aquest objectiu exigís, de la transformació econòmica i social; conscient que només l'acció revolucionària podia portar a l'obrerisme a veure realitzades les seves reivindicacions ...

Forcadell també remarcà que en Peiró, durant tota la seva vida va defensar la justícia i la llibertat, que s'hi refereix en Julià Gual, director del diari Llibertat, on col·laborava Peiró, al pròleg del llibre *Perill a la Reraguarda* (octubre de 1936):²

¹ Punt Blau (Mèxic), núm. 62 (desembre 1957), reproduïda a *Cròniques americanes* (Barcelona: Fundació Pere Coromines, 2003), p. 354, i recollit als breus fragments de Joan Peiró dintre de l'obra «Memòria de Joan Peiró i Belis», p. 158.

² «Pròleg» de Julià Gual, escrit l'octubre de 1936, en el llibre de Joan Peiró, *Perill a la Reraguarda*, p. VII.

Un moment del discurs de la presidenta Forcadell (Foto: M.T. Diví)

Revolucionari per vocació, subversiu per convicció, contra les tiranies i les explotacions de tota mena, Peiró és un campió de les lluites per la llibertat.

Així mateix, subratlla el compromís de Peiró amb el país. Recordem quan Julià Gual³ assenyala que:

Com a catalans, devem a Peiró un respecte: la seva persistent col·laboració en les publicacions en llengua vernacle ha ajudat molt i, sobretot, ha donat autoritat a l'ús del català en les organitzacions obreres.

El seu estil cenyit, concís, clar; el seu lèxic ric; el sentit de l'idioma que posseeix – sense haver obert mai una gramàtica – fan que la seva prosa sigui gairebé modèlica. Molts literats podrien envejar-lo en aquest sentit.

Igualment ressaltà tota la bona tasca i bon tarannà que sempre va demostrar, com

³ «Pròleg» de Julià Gual, escrit l'octubre de 1936, en el llibre de Joan Peiró, *Perill a la Reraguarda*, p. X.

segueix indicant Julià Gual:⁴

Joan Peiró, reclus en la seva tasca d'obrer manual, treballa constantment, escudat per la seva modèstia absoluta, que en mig de l'arrivisme dominant, és sempre un oasi pels homes de consciència lliure, que el coneixen i tracten

La vida d'en Peiró no va ser fàcil

Va néixer a Barcelona el 18 de febrer de 1887, de ben jove, als vuit o nou anys, va començar a treballar en un forn de vidre a Sants (Barcelona). Als quinze anys va seguir en un taller de vidre del Poblenou (Barcelona). Als 20 va contraure matrimoni amb Mercè Olives i Bonastre. El 1908, amb 21 anys treballava a Badalona i començà l'activitat com a militant obrer. El 1909 fou empresonat per primer cop, fou aleshores quan va aprofitar per, de forma autodidacta, aprendre a llegir i escriure. El 1915, amb vint-i-vuit anys, fou el primer secretari general de la Federació Local de Societats Obreres de Badalona, fins a l'agost de 1916. L'any 1918, a l'agost, fou empresonat per segona vegada. El novembre d'aquell any, es produí l'adhesió de la Federació Local de Badalona a la Confederació Nacional de Treballadors (C.N.T.). Peiró forma part de la comissió redactora dels nous estatuts de la Confederació Regional del Treball de Catalunya. El 1920 «després de participar en un ple de la Confederació, reunit clandestinament a Castelldefels (Baix Llobregat) és detingut i empresonat. Conduït a peu, en corda de presos, per Saragossa i Terol, fins a Sòria i, després a Vitòria, fou a la presó fins a la darrereria de novembre del 1921»⁵

El 1921 entrà a treballar a la Casa Estanyol, que més tard esdevindrà la Coope-

⁴ «Pròleg» de Julià Gual, escrit l'octubre de 1936, en el Llibre de Joan Peiró, *Perill a la Reguarda*, p. X.

⁵ Gabriel, P. «Cronologia política i familiar», de l'obra *Memòria de Joan Peiró i Bellis. Retrats d'un sindicalista, ministre de la segona República*, p. 40.

rativa Forn del Vidre de Mataró. El 1922 es va fer càrrec de la secretaria general del comitè estatal de la C.N.T.

Durant els anys vint, va seguir patint la repressió provinent de l'Estat espanyol sota la dictadura de Primo de Rivera (13 setembre 1923 a 28 de gener de 1930), acarnissant-se especialment en contra el moviment obrer.

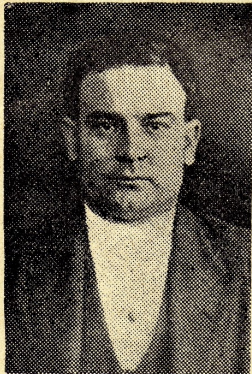
La proclamació de la Segona República Espanyola el 14 d'abril de 1931 que havia decretat l'amnistia, va possibilitar que en Peiró fos força actiu, fins arribar a ser Ministre d'Indústria del 4 de novembre de 1936 fins el 17 de maig de 1937,⁶ quan ja s'havien alçat, el 18 de juliol de 1936 les forces militars. Època, com diem, en la qual va multiplicar la seva activitat,⁷ corresponent-li, entre d'altres, la tasca de regular les intervencions i les incautacions amb destí a les indústries de guerra.⁸ A més, fou crític i tot estant en el càrrec, tal com diu Casanova: «Denuncià abans que ningú, i per escrit, des d'agost de 1936, la violència revolucionària de destrucció del contrari. Quan, després dels successos de maig de 1937, Manuel Azaña encarregà a Juan Negrín la formació d'un nou govern sense la CNT, Peiró acusà als comunistes d'haver provocat la crisi i denuncià la repressió desencadenada contra el POUM».⁹

⁶ Veure capítol «La Caída de Largo Caballero», dins G. Jackson *La República española y la Guerra civil (1931-1939)*, pp. 316 i ss.

⁷ Va deixar-ne testimoni al seu llibre: *De la Fábrica de vidrio de Mataró al Ministerio de Industria: conferencia pronunciada el 3 de junio de 1937 en el Gran Teatro, Valencia*. Ediciones de la Comisión de Propaganda y Prensa del Comité Nacional de la C.N.T., 1937.

⁸ Casanova, J.: «Anarquistas en el Gobierno de la República». *El País*, 3 de novembre de 2006.

⁹ Traducció pròpia del Castellà.

Juan PEIRÓ BELIS

ANARQUISTA PROPAGANDISTA Y DE ACCIÓN
MUY PELIGROSO

VIDRIERO.

Nació en Barcelona el día 16 de Febrero de 1887; hijo de Juan y de Encarnación. Casado

Alma de la organización del Ramo de Elaborar Vidrio, habiendo desempeñado durante bastante tiempo la Presidencia de la Federación de Vidrieros de toda España.

Delegado por Cataluña en el 2º Congreso Sindicalista celebrado en Madrid en Diciembre del 1919.

Delegado por la Sección de Vidrio plano de Mataporquera, Arroyo y Lamiaco (Bilbao) en el Congreso de la Federación Española de Vidrieros, Cristaleros y Similares, celebrado en Palma de Mallorca en Junio del 1920, siendo del Comité central del mismo.

Ha sido detenido varias veces; en Julio de 1917, por reunión clandestina.

En 28 de Octubre del 1918, ingresó en la Prisión Celdular de Barcelona a disposición de las Autoridades Militares.

Detenido el día 13 de Diciembre de 1920 en Castelldefels al tratar de celebrar una reunión clandestina de Delegados de los Sindicatos Unicos de Barcelona

Tenia el domicilio, calle de Alcolea nº 96.-2º

Ficha de Joan Peiró

Fitxa policial de Joan Peiró del "Fitxer Lasarte" (P. Foix 1931)

La repressió contra Peiró

Per desgràcia, dóna la sensació que ara, en el nostre temps, la història de la repressió de Joan Peiró torna a ser molt actual. Algunes de les experiències viscudes per ell, sembla com si, vuitanta anys més tard, en una versió diferent (afortunadament ara no està vigent la pena de mort), les tornem a veure. Durant la seva vida, Peiró va ser víctima, com hem assenyalat, de diverses detencions per les seves activitats sindicals, i, per això, estava inclòs en el Fitxer Lasarte¹⁰ com a persona «anarquista, propagandista i d'acció

molt perillosa».¹¹ Finalment i després del seu exili, a França, i detenció per la Gestapo (a finals de l'any 1940), fou conduït a l'Espanya de Franco, empresonat, torturat i condemnat en un judici de venjança.

En el capítol «La repressió franquista al personal de la Cooperativa del forn del vidre», escrit per Margarida Colomer,¹²

¹⁰ El fitxer Lasarte fou creat a Barcelona per ordre del General Primo de Rivera. Vegeu més endavant el comentari de Puig-Pla dins l'apartat «La seva dimensió humana i social», en aquest mateix escrit.

¹¹ Foix, P. (1931): *Los archivos del terrorismo Blanco. El Fichero Lasarte*, Ediciones Ariel, Barcelona. Ficha de Joan Peiró. P. 64-65. S'adjunta una fotografia de la fitxa de Joan Peiró.

¹² Colomer M. «La repressió franquista al personal de la Cooperativa del forn del vidre», escrit per Margarida Colomer, pertanyent al llibre titulat *La producció vidriera al Maresme. Centenari del forn del vidre, una cooperativa singular*, p. 95 i 96,

s'explicita la persecució que va patir:

Joan Peiró, conegut dirigent anarcosindicalista i director de la Cooperativa, va acompanyar la seva esposa i filles fins a la frontera francesa. Ell i el seu fill Josep van marxar més tard. Al cap de sis mesos es van retrobar tota la família a Narbona. L'agost de 1939, es van tornar a separar perquè J. Peiró es va incorporar com a conseller de la CNT a la Junta d'Auxili als Republicans Espanyols (JARE). Amb l'entrada dels alemanys a França, va intentar de tornar a Narbona per retrobar-se amb la família i el 31 d'octubre de 1940 fou detingut en un control alemany. Al cap d'uns quants dies fou alliberat a París, però estava sota la zona ocupada pels nazis. Quan es disposà a reunir-se amb la seva família per embarcar-se cap a Mèxic, el 13 de desembre de 1940, fou de nou empresonat a la presó de Trèveris (Alemanya), juntament amb el seu gendre Niabel. Reclamat per les autoritats franquistes, J. Peiró fou traslladat a Espanya el 19 de febrer de 1941. Una vegada a Madrid, fou interrogat i el 9 d'abril fou traslladat a València, on va patir diversos interrogatoris i ingressà a la presó Model de València, on restà quinze mesos. El procediment sumaríssim s'inicià l'1 de maig de 1941, i el 3 de juny de 1942, el jutge va informar J. Peiró que havia de designar un militar com a defensor, Luis Serrano. La defensa ho va fer amb el màxim interès. Hi van intervenir com a testimonis un total de 28 persones. Entre elles n'hi havia de dretes, religiosos, falangistes a favor de J. Peiró. Tot va ser inútil. Fou afusellat el 24 de juliol de 1942 a Paterna.

Va ser afusellat als 55 anys a l'Horta Oest, a Paterna.

La seva dimensió humana i social

Josep Puig-Pla¹³ autor de «La dimensió humana i social de Joan Peiró i Belis», transcriu l'article amb el mateix títol, escrit

Joan Peiró

per Esteve Albert i Corp, publicat al núm. 114 de la revista *Anthropos*. Esteve Albert amb emotives paraules explica l'impacte que li va causar Joan Peiró. Destaquem un apartat d'aquest article:

Tenia 35 anys, aquest home extraordinari quan arriba a Mataró. Era ja un dels homes de CNT més popular a tota la Península Ibèrica i, sobretot, el de més capacitat entre els que propulsaven el moviment sindicalista àcrata. Era també un dels més perseguits, perquè al Govern Civil de Barcelona i al Ministeri de Governació de Madrid tenien una idea molt clara de la seva vàlua personal com a dirigent d'un moviment obrer que no sabien com exterminar. Havia sofert atemptats una pila de vegades. Se n'ha escapat com per miracle, fos perquè els seus veïns o algun company hagués tingut temps d'avisar-lo, fos per pur atzar com l'última vegada, que va ser quan, per haver sortit tard del forn del vidre de Mataró, no anava junt amb els seus entranyables amics i màxims dirigents catalans de l'organització a Barcelona, que eren el Noi del Sucre i en Perones, assassinats al carrer de la Cadena, pocs mesos abans de la Dictadura de Primo de Rivera.

¹³ Puig Pla, J.: «La dimensió humana i social de Joan Peiró i Bellis. Un article d'Esteve Albert». XXXIII Sessió d'Estudis Mataronins 2016 (<https://raco.cat/index.php/SessioEstudisMataronins/>), p. 39.

Declaració de Fill adoptiu, monument i atorgament de la Medalla de la ciutat de Mataró

L'any 1989, Peiró va ser declarat Fill adoptiu de la Ciutat de Mataró.

L'any 2017 amb motiu del 75è aniversari del seu afusellament, es va crear la Comissió Ciutadana d'homenatge a Joan Peiró.

En el 2018, amb motiu del 76è. aniversari del seu afusellament, a més a més de l'homenatge davant la tomba al Cementiri dels Caputxins, tal com s'ha fet en altres ocasions, es va inaugurar al Pati del Café Nou el monument en record i memòria de Joan Peiró i persones víctimes del franquisme,¹⁴ obra de l'artista mataroní Martí Anson, promogut per la Fundació Unió de Cooperadors de Mataró.¹⁵

El 18 de febrer de l'any 2019, a petició de la Comissió Ciutadana d'homenatge a Joan Peiró, l'Ajuntament de Mataró li va atorgar la medalla de la ciutat, a títol pòstum. La medalla i el pergami acreditatiu van ser recollits pels seus néts Núria Malagelada i Joan Solé.

De totes maneres, cal reconèixer que, tot i la seva gran importància històrica, el nom d'en Peiró està molt poc present a Mataró. Estaria bé immortalitzar el seu nom en un dels edificis emblemàtics de la ciutat. A tall d'exemple, podríem suggerir que la biblioteca en curs de construcció al centre de Mataró podria portar el seu nom, o bé, un dels instituts d'ensenyament que

estan projectats o en construcció.

Cloenda

Creiem oportú amb aquestes breus notes deixar constància, de l'acte commemoratiu en el qual intervingué la Molt Honorable presidenta del Parlament de Catalunya, Sra. Carme Forcadell, la qual va demostrar ser una bona coneixedora de la figura del nostre conciutadà i que mai ha deixat de tenir actualitat. Amb el seu excel·lent discurs, Forcadell, va retre un emotiu homenatge en l'acte de commemoració del setanta-cinquè aniversari de l'afusellament de Joan Peiró a Paterna.

Bibliografia

ALBALADEJO J. (2020). «'Rossinyol que vas a França': els exilis de Ferrer i Guàrdia i Joan Peiró», *Exilis i Dissidències. 12è Cicle Història a Debat Felibrejada*, 98. Grup d'Història del Casal, Mataró, p. 135-141.

BENET, J. (2008). *Joan Peiró, afusellat*. Barcelona: Edicions 62.

CASANOVA, J. (2006). «Anarquistas en el Gobierno de la República». Opinión. Tribuna. *El País*.

COLOMER, M. (2020-A). «La repressió franquista al personal de la Cooperativa del Forn del Vidre». *La producció vidriera al Maresme. Centenari del forn del vidre, una cooperativa singular*, Editorial Efadós i Arxiu Comarcal del Maresme, Catalunya, p. 95-101.

— (2020-B). «Exiliats i exiliades. Bases per a un treball definitiu», *Exilis i Dissidències. 12è Cicle Història a Debat Felibrejada*, 98. Grup d'Història del Casal, Mataró, p. 29-62.

FOIX, P. (1931). *Los archivos del terrorismo Blanco. El Fichero Lasarte*, Ediciones Ariel, Barcelona.

GABRIEL, P., PUIG I PLA, J. I SALICRÚ-MALTAS, M. (2008). *Memòria de Joan Peiró i Bellis. Retrats d'un sindicalista, ministre de la segona República*, Assaig, Editore

¹⁴ El 2019, corresponent al 77è aniversari, a més a més dels actes del tradicional homenatge davant el nínxol de la família Peiró-Olives, es va fer, al Pati del Café Nou, un acte d'encesa del monument en record i memòria de Peiró i altres lluitadors assassinats pel franquisme.

¹⁵ Vegeu: Grup d'Història del Casal. Mataró (2020): «Exilis i Dissidències. 12è Cicle Història a Debat» *Felibrejada*, 98. Associació Cultural Grup d'Història del Casal, Mataró, p. 302 i 303.

rial Galerada, Cabrera de Mar (el Maresme).

JACKSON, G. (1985). *La República española y la guerra civil (1931-1939)*. Ediciones Orbis, S.A. Sant Vicenç dels Horts.

PEIRÓ, J. (1937). *De la Fábrica de vidrio de Mataró al Ministerio de Industria: conferencia pronunciada el 3 de junio de 1937 en el Gran Teatro, Valencia*. Ediciones de la Comisión de Propaganda y Prensa del Comité Nacional de la C.N.T.

— (1975). *Escrits, 1917-1939*. Tria i introducció de Gabriel, P., Edicions 62 SA, Barcelona.

— (1987). *Perill a la Reraguarda*, Publicat pel Patronat Municipal de Cultura de Mataró, Editorial Alta Fulla, primera edició Barcelona, facsímil de l'edició del llibre del mateix títol editat el 1936 a Mataró per Edicions Llibertat.

PUIG-PLA, J. (2016). «Joan Peiró, 80 anys de ministre. La seva entrada al Govern de la República». *La història de Mataró i el Maresme al dia. 10è Cicle d'Història a Debat. Felibrejada*, 96. Grup d'Història del Casal, Mataró, p. 171-172.

— (2017). «La dimensió humana i social de Joan Peiró i Bellis. Un article d'Esteve Albert». *XXXIII Sessió d'Estudis Mataronins 2016*, p. 37-44, <https://raco.cat/>

SALICRÚ-MALTAS, M. (2020). «Annex II: Llistat de les persones exiliades de Mataró», *Exilis i Dissidències. 12è Cicle Història a Debat Felibrejada*, 98. Grup d'Història del Casal, Mataró, p. 63-65.

XAUBET, J. (2020). «L'exili de 1939 dels mataronins», *Exilis i Dissidències. 12è Cicle Història a Debat Felibrejada*, 98. Grup d'Història del Casal, Mataró, p. 67-76.